

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po ti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 17. novembra 1899.

Politiški oddelek.

Slovenskih uradnikov nam dajte.

Predsednikom okrožnega sodišča v Celju je imenovan višjesodni svetnik Anton pl. Wurmser, mož nemško-nacionalnega mišljenja in odločen nasprotnik prizadevanja slovenskega naroda za narodno ravnopravnost in kulturni napredek na narodni podlagi.

Imenovanje tega anražiranega nasprotnika naših političnih in narodnih idealov za predsednika sodnega okrožja, v katerem živi poleg pregromme večine slovenskega prebivalstva le peščica Nemcev in nemčurjev, mora s srdom in ogorčenjem navdati vsacega rodoljuba, zakaj to imenovanje priča, da postavlja vlada slovenski narod na tisti nivô, kakor Hotentote in Culukafre.

Jedino pravo, naravno in zakonito bi bilo, da so vsi uradniki v nemških krajih Nemci, v laških krajih Lahi, v slovanskih krajih pa Slovani. Nemci na Češkem so začeli ljuto vojsko proti češkemu uradnikom v nemških pokrajinah in zahtevajo, da naj se vsi ti češki uradniki od konca do kraja odstranijo. In ker imajo Nemci na Češkem pravico zahtevati, to isto smemo zahtevati tudi Slovenci za svojo zemljo.

Poglejmo samo, kako je pri nas na Slovenskem. Vsa važnejša mesta so v nemških rokah. Če je tu in tam kak Slovenec splezal na višji klin, je to navadno mož, čegar narodno mišljenje ni vredno piškavega oreha. Izjeme so le redke. Politična uprava, pravosodje, financa, vse ima nemški značaj prav kakor v Kamerum, kjer so vsa uradniška mesta v rokah Prusov.

To so neznosne razmere. Te razmere so v kričečem nasprotju s pravicami slovenskega naroda, in v nasprotju z njegovo dostojnostjo in zato je jedna prvih naših nalog, da jim naredimo konec.

Slovenci nismo kako sramotno podvrženo ljudstvo, ki bi se moralo uklanjati komandi tujih uradnikov in to

uradnikov, ki so največkrat neizprosni nasprotniki njegovega gospodarskega, kulturnega in političnega napredka. Nemci so za nas tujci, pa naj jim je zibel tudi mej nami tekla in zato smemo zahtevati, da se odstrani tuje gospodstvo. Mi imamo pravico zahtevati, da zastopajo državno oblast v slovenskih pokrajinah jedino in izključno samo uradniki slovenske narodnosti, ne tujci.

Zahtevamo uradnike slovenske narodnosti, Nemcev, naj so tudi mej nami rojeni, in naj so tudi „slovenskega jezika v besedi in pisavi zmožni“, ne smemo trpeti. Vsak uradnik, bodi katere koli stroke, mora z ljudstvom čutiti, mora ljudstvo razumeti, mora imeti srce za vsa njegova prizadevanja, ako naj ljudstvo njemu zaupa. Tisti nemški uradniki, ki slovenščino za silo lomijo, smešijo sebe in urad in tudi pri najboljši volji niso v stanu svoje dolžnosti pošteno izvrševati. Kaj šele, če te dobre volje nimajo, kar se le prepogostokrat pripeti.

Nemec je Nemec, tudi v svojem mišljenju proti Slovenci, naj nosi kakoršno obleko hoče. Neštevilni slučajji pričajo, da ti tuji uradniki stoje na čelu ali v prvih vrstah prebivalstvu sovražnega nemškega gibanja in da jih je najti povsod, koder treba slovanskemu prebivalstvu gospodarsko in politično, materijelno in moralno škodovati.

Iz kratka, Slovani imajo zavest, da se njihovi krvavi davki porablajo v to, da se v njihovi hiši plačujejo njih neprijazni elementi, zavest, da so potisnjeni pod tujčevo peto in ta zavest jih navdaja se čedalje rastočo nevoljo.

Ako hoče država, ki je že tisoč let v boju s slovenskim narodom, že mir skleniti z njim, potem je njena dolžnost, da vstvari najprej normalne razmere, in da reši narod iz jarma tujega uradništva.

Sredstev je zato lahko dobiti. Dosedanje nemške uradnike v slovanskih pokrajinah naj se premesti ali plezionira, škoda tako ne bo nobenega, na njihova mesta pa naj pridejo slovenski uradniki.

To je načelo, ki mora zmagati prej ali slej, načelo, ki spada mej pglavitne pogoje miru v državi in sprave mej narodi. Samo če se to načelo uveljavi za vse narode, nastanejo ugodnejše razmere in zato kličemo slovenskim državnim poslancem: Združite vse svoje moči in delujte na to, da dobimo samo slovenskih uradnikov.

Politični pregled.

Državni zbor. — Razprava o izgredih, ki so se primerili na Češkem in na Moravskem povodom razveljavljenja jezikovnih naredb, je naposled vendar končana. Tekom razprave si je dovolil minister Körber nastopiti na tak način, da so češki poslanci uprizorili proti njemu viharno demonstracijo in ga obsuli z najžaljivejšimi psovki. Zdaj je na vrsti le še vprašanje, če se izvoli poseben odsek, ki naj preišče dogodbe na Češkem in na Moravskem ali ne. Vlada bi seveda rada dosegla, da se tak odsek ne izvoli, toda v kolikor je možno soditi, se jej ta namen ne posreči. V zadnji seji je desnica storila odločen korak proti vladi. Jaworski je predlagal, naj se s § 14. začasni uveljavljeni pogodbeni zakoni olkazejo posebnemu odseku, da se o njih posvetuje in da o njih poroča. Vlado in Nemce je ta predlog močno poparil, kajti hoteli so, naj bi pogodbeni predlogi ne prišli na razpravo, nego da bi viseli v zraku oziroma na klinu § 14., ker dobro vedo, da za njih odobrenje ne bo dobiti večine v parlamentu.

Kvota. — Ta teden sta bili zbrani na Dunaju obe kvotni deputaciji, da se novič pogajati, po katerem ključu naj se določi prispevek obeh državnih polovic k skupnim izdatkom. Avstrijska deputacija je opustila prvotno svoje stališče, da naj se določi ogrski prispevek na 38 odstotkov. Hotela je privoliti v prispevek 35 odstotkov, toda Madžari tudi s tem niso bili zadovoljni, nego so rekli, da naj se začno pogajanja na podlagi ogrskega prispevka 33%. To je avstrijska kvotna deputacija kratkomalo odklonila in sta se deputaciji razšli. Misli se je da so pogajanja pretrgana, a Madžari še niso izgubili upanja, da dosežejo svoj namen. Povabili so deputacijo, naj pride v Pešto, da se znova začno pogajanja. Deputacija se je temu povabilu odzvalain šla v Pešto, a bržčas tudi ta pogajanja ne bodo imela vspeha in bo moral cesar določiti kvoto.

— **Vlada v stiski.** Claryjevo ministrstvo je prišlo v veliko zadrego. Državni zbor zboruje že mesec dni, a še vedno ni mogel ničesar ukreniti. Bliža se mesec december in vlada nima gotovosti, da se jej dovoli budgetni provizorij. Najhujši udarec pa jo je še zadel s tem, da je kontrolna komisija za drž. dolgove že v drugič sklenila, da jej ne izroči tistih 60 milijonov gld, v zlatu, ki jih mora vlada izročiti avstro-ogrski banki za nadaljevanje regulacije valute. S tem je prišla vlada v najsilnejšo zadrego, ker v državnih blagajnah nima dovolj denarja, da bi to svoto založila in ker tudi ogrska nima dosti zlata, da jej ga posodi. Nemško časopisje kar besni, ker je desnica vrgla vladi to poleno pod noge in ta jeza je razumljiva, kajti lahko se zgodi, da bo vlada vsled tega primorana odstopiti, če se neče poslužiti § 14., kar njej pač ne bo mogoče.

Srbija — Kralj Aleksander je bil pred kratkim na Dunaju. Prosil je, da bi ga cesar sprejel v avdijenci, a to se ni zgodilo, na veliko jezo Milanovih prijateljev. Pripoveduje sa pač, da bo cesar sprejel kralja Aleksandra, ko se ta vrne z Merana, ali tudi to ni verjetno. Sicer pa so razmere v Srbiji slej kakor prej neznosne. Milan je gospodar v deželi. Rusija je vsled tega pretrgala vse zveze s Srbijo in nima v Belem gradu niti poslanika niti vojaškega atašėja.

Italija — Te dni se je zopet sešel italijanski parlament. Kralj je otvoril zasedanje s prestolnim ogovorom, v katerem je obljubil, da se ustreže marsikaki želji opozicije, ali vzlic temu se ta neče udati in hočejo socialni demokratje začeto obstrukcijo nadaljevati. Vsled tega se trdi, da pride kmalu do konflikta in da bo vlada parlament razpustila.

Francija — V tem, ko se vrši pred senatom kot državnim sodiščem obravnava proti Déronledn-u in njegovim tovarišem, da so hoteli odpraviti republiko, in posaditi vojvodo Orleanskega na kraljevski prestol, katera obdolžitev pa je jako slabo podprta, se je sešla poslanska zbornica. Nacionalisti in antisemitje so takoj prvi dan naskočili vlado, ker je Dieyfusa pomilostila. Debata je bila jako osra in kaže, da bo nesrečna „afera“ tudi v novem zasedanju parlamenta igrala veliko vlogo.

Vojna v južni Afriki. — Prvi, res lepi uspehi, ki so jih dosegli Buri, so obudili mnenje, da proderejo hitro v Kaplandijo in prouzročo tam ustajo. Ali te nade se niso izpolnile. Buri oblegajo sedaj že več tednov Ladysmith, Mafeking in Kimberley, a vse bombardovanje je brez uspeha. Mej tem pa dovažajo Angleži vsak dan novih krdel. Seveda bo preteklo še več tednov, predno bo zbrana tolika vojska, da se bo mogla Burom uspešno upreti, toda če do tedaj Buri ne zavzemo obleganih mest, bodo prišli ob vse vspehe dose-danjih svojih zmag. Angleži bodo vojno prenesli na transvaalska tla in s tem bo položaj za Bure jako neugoden postal.

Obrtnija.

Rokodelstvo in motor.

Gospod ces. svetnik Murnik se trudi že dlje časa, da seznanil kranjske rokodelce z akcijo trgovinskega ministrstva glede pospeševanja male obrtnosti, katera meri na to, da se rokodelcem pomore do boljše občne in strokovne izomike, in da se jim pripomore, porabljati v svojih obrtovanjih primerno in ceneno motorično silo.

Slednje prizadevanje, upeljati namreč v mala obrtovanja porabo motorične sile, je problem, ki se je že v raznih deželah poskušal rešiti, ali ta naloga je tako zelo komplicirana, da doslej še ni najden rešilni, vse zadovoljujoči in povsem zadostujoči modus.

Motorjev, primernih in cenelih je dandanes v izobilju. Znani so motorji, ki se gonijo s plinom, znani so nadalje takoimenovani eksplozivni motorji, ki se gonijo s petrolejem, bencinom ali drugimi takimi tvarinami, katere lahko eksplodirajo, da ne govcrimo o motorjih na par, ki so za mala obrtovanja le težko porabljivi, niti o motorjih, ki se gonijo s komprimiranim zrakom in ki so v nas neporabni, kar nimamo zavoda, kjer bi se dobival komprimirani zrak.

Motorjev vseh vrst je torej na izbero in tisti obrtnik, ki ima veselje, da postane svoj lastni mašinst, in zmožnost, da izvršuje potrebna mehanična dela, — če ni sam mehanik, ne more izhajati — tisti lahko porabi motorično silo za svoje obrtovanje.